

LIBRIS

We know
books

MICHAEL KHODARKOVSKY

RUSIA SECOLULUI XX

O călătorie în 100 de povești

MICHAEL KHODARKOVSKY este profesor de istorie la Loyola University din Chicago, SUA. Este autorul mai multor cărți, inclusiv *Bitter Choices: Loyalty and Betrayal in the Russian Conquest of the North Caucasus* (2011), *Russia's Steppe Frontier: The Making of a Colonial Empire, 1500-1800* (2002), *Where Two Worlds Met: The Russian State and the Kalmyk Nomads, 1600-1771* (1992) și co-editor al *Religion and Empire: Missions, Conversion and Tolerance in Tsarist Russia* (2001). El este, de asemenea, colaborator frecvent la *The New York Times*, *The Wall Street Journal* și alte ziare.

 **CETATEA
DE SCAUN**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

KHODARKOVSKY, MICHAEL

Rusia secolului XX : o călătorie în 100 de povești / Michael

Khodarkovsky. - Târgoviște : Cetatea de scaun, 2023

Conține bibliografie

ISBN 978-606-537-618-2

94

Toate drepturile de reproducere, integral sau parțial, prin orice mijloace, inclusiv stocarea neautorizată în sisteme de căutare sunt rezervate. Reproducerea se poate face doar cu acordul scris al editurii, cu excepția unor scurte pasaje care pot constitui obiectul recenziilor și prezentărilor.

© Michael Khodarkovsky 2019

This translation of

Russia's 20th Century: A Journey in 100 Histories

is published by arrangement with Bloomsbury Publishing Plc.

©Editura Cetatea de Scaun®, Târgoviște, 2023

editura@cetateadescaun.ro www.cetateadescaun.ro

ISBN 978-606-537-618-2

Tipărit de Editura Cetatea de Scaun, 2023

Cuprins

Mulțumiri 11

Introducere Quo Vadis? 15

Partea I Imperiul trebuie să moară 25

1. Luptele autocratice cu schimbarea 27

1900 Scriitorii 27

1901 Muncitorii 31

1902 Țăranii 35

1903 Pogromul 40

1904 Războiul cu Japonia 46

1905 Criza 52

1906 Discursul țarului 56

1907 Marele jaf de la Tiflis 60

1908 Părintele Ioan de Kronstadt 64

1909 Criza bosniacă 69

2. Războaie și revoluții 74

1910 Moartea lui Tolstoi 74

1911 Terorismul 78

1912 Masacrul Lenei 83

1913 Romanovii 85

1914 Tannenberg 89

1915 Visele din Tsargrad 92

1916 Rasputin	95
1917 „Jos autocrația, jos cu războiul”	99
1918 Teroarea roșie	103
1919 Violența în masă împotriva cazacilor.....	106
Partea a II-a Utopia la putere.....	111
3. Socialismul amânat	113
1920 Congresul popoarelor din Orient	113
1921 Foamete, arme chimice și lagăre de concentrare	117
1922 USSR.....	121
1923 Comunismul național	123
1924 NEP-ul.....	126
1925 Formând cadre pentru revoluția mondială .	129
1926 Crearea națiunilor și a naționalităților.....	132
1927 Orfani în comunism	135
1928 Primele victime ale revoluției culturale.....	137
1929 Război împotriva Academiei, inteligenței și bisericii.....	140
4. Revoluția socialistă a lui Stalin	144
1930 Vladimir Maiakovski.....	144
1931 Palatul Sovietelor	147
1932 Copii împotriva părinților	149
1933 Lagărele de muncă.....	151
1934 Afacerea Kirov.....	154
1935 Eroi de producție	158
1936 Constituția	160

1937-1938 Marea Epurare.....	163
1939 Aliatul lui Hitler	168
5. Război	172
1940 Leon Troțki.....	172
1941 Moscova la limită.....	175
1942 Nici un pas înapoi.....	178
1943 Inamicul din interior.....	181
1944 Asediul Leningradului.....	186
1945 Violul Germaniei	190
1946 Războiul cultural ca Război rece.....	195
1947 Reforma valutară.....	199
1948 Cosmopoliți fără rădăcini.....	202
1949 Proiectul atomic	207
6. Sfârșitul stalinismului și al revoluției lui Hrușciov.....	210
1950 Extinderea comunismului în Asia	210
1951-1952 Dictatorul este nebun	213
1953 Dictatorul este mort.....	216
1954 Exercițiul de război nuclear „Bulgăre de zăpadă”	219
1955 Imperiul națiunilor	222
1956 Sfârșitul stalinismului	225
1957 Sputnik	227
1958 Boris Pasternak.....	231
1959 Recensământ.....	234
7. Între reforme și Disidență.....	237
1960 Țări virgine	237
1961 Unchiul Slava și Zidul Berlinului.....	240

LIBRIS	We know books	
1962	Masacrul de la Novocerkassk	245
1963	Dezghetuș și limitele sale.....	247
1964	„Retragerea” lui Hrușciov.....	251
1965	Capitalismul de stat sovietic	255
1966-1967	Disidența zdrobitoare.....	257
1968	Manifestul Saharov	263
1969	Sovieticul Dr. Seuss.....	266
8.	Stagnarea (1970-1979).....	271
1970	Premiul Nobel al lui Soljenițin.....	271
1971	Un Bob Dylan sovietic.....	275
1972	Destinderea lui Nixon și marele jaf de cereale.....	279
1973	Prietenia popoarelor.....	284
1974	Cultul personalității	288
1975	Criza consumatorului.....	290
1976	Dizidenți în dezertori	294
1977	Atentatele de la Moscova și Represiunea....	297
1978	URSS, mai puțin decât suma părților sale ..	300
1979	Afganistan: un Vietnam sovietic.....	303
9.	Paradis pierdut (1980-1989)	308
1980	Olimpiada de la Moscova	308
1981	Probleme în Polonia	311
1982	Moartea lui Brejnev	315
1983	Disputa rachetelor.....	318
1984	Iron Maiden în spatele Cortinei de Fier.....	322
1985	Vodka.....	324
1986	Cernobil.....	327
1987	Sănătate și medicină	331

1988	Vechea Gardă reacționează	334
1989	Începutul sfârșitului.....	337

Partea a III-a Experimentul democratic.....341

10. Ascensiunea și căderea democrației ruse 343

1990	Naționalisme sovietice și războaie etnice....	343
1991	Moartea imperiului.....	346
1992	O altă revoluție	349
1993	Criza constituțională	352
1994	Corupția și Primul război cecen.....	355
1995-1996	Alegeri.....	359
1997	Fascismul rusesc.....	361
1998	Întoarcerea KGB-ului.....	364
1999	367
	Prim-ministrul Putin	367
Epilog 2000	372	
	Președintele Putin	372
Credite foto.....	378	
Bibliografie.....	380	

Tuturor celor care, împotriva oricărui pronostic, și-au păstrat busola morală și nu au renunțat niciodată la viziunea lor despre Rusia ca fiind o democrație guvernată de statul de drept și respectarea drepturilor omului.

Mulțumiri

În urmă cu câțiva ani, într-un anticariat din Chicago, am luat o carte de Günter Grass intitulată „Secolul Meu”. În 100 de povestiri, din 1900 până în 1999, Grass se învârteste cu măiestrie, într-o scriere magistrală, în jurul evenimentelor mărețe, precum și a episoadelor mai puțin cunoscute din istoria Germaniei. Mi-a trecut prin minte că acesta ar putea fi un nou mod interesant de a privi istoria turbulentă a Rusiei în secolul al XX-lea. Spre deosebire de Grass, care a amestecat realitatea cu ficțiunea, eu am vrut să scriu o carte de istorie care ar ajunge la un cititor generalist, dar, la fel ca Grass, am ales să includ povești care ar putea fi deja familiare împreună cu cele care au rămas o notă de subsol puțin observată a istoriei. Datoria mea majoră, așadar, este față de Günter Grass, care în ciuda unei controversă biografice apărute la sfârșitul vieții, rămâne unul dintre giganții literari ai secolului XX. Îi sunt recunoscător lui Rhodri Mogford de la Bloomsbury pentru sprijinul său total și entuziast vis a vis de

proiectul meu. De asemenea, le sunt recunoscător colegilor mei Ben Eklof și Semion Lyandres, precum și celor trei lectori anonimi pentru părerile și sugestiile lor utile. Fiul meu, Loïc, a fost prima victimă a prozei mele, întrucât, sânguincios și eficient, și-a făcut propriul drum prin primul proiect al cărții. Însă, Blanke, Chris Kubiak și Michelle Navarre Cleary au făcut ce mai era de făcut. Îi sunt recunoscător în mod deosebit lui Jeffrey Glover pentru editarea sa meticuloasă și pentru că a organizat cartea pentru o lectură coerentă. Editorul meu de la New York Times, Marc Charney, m-a învățat că orice este exprimat în 1.200 de cuvinte poate fi redat la fel de eficient în 1.000, o abilitate care a devenit utilă atât în scrierea unei rubrici pentru lucrare, cât și a unui manuscris de carte.

Asemenea oricărui scriitor care abordează un subiect mare, am o datorie de recunoștință față de atâția dintre colegii mei, din trecut și din prezent, care de-a lungul deceniilor au realizat numeroase studii despre toate aspectele istoriei și culturii ruso-sovietice. În epoca noastră post-Iluministă a supraîncărcării informaționale și a megadatelor, este ușor să pierdem din vedere propriile contribuții la cunoașterea umană. Cu toate acestea, vreau să-i asigur că eforturile lor academice, și sperăm că și ale mele, nu au fost în zadar.

Îi datorez mulțumiri speciale colegului și prietenului meu Viktor Ostapchiuk care de-a lungul anilor s-a asigurat că sunt conștient de perspectiva

ucraineană. În cele din urmă, îi sunt recunoscător soției mele, însă și copiilor noștri, Loïc și Tosya, pentru că sunt bucurii zilnice în viața mea.

Introducere

Quo Vadis?

Este Rusia „o ghicitoare învăluită într-un mister în interiorul unei enigme”, așa cum a descris-o celebrul prim-ministru britanic Winston Churchill? Un stat condus de „expansionismul mesianic”, potrivit câștigătorului Premiului Nobel pentru Pace, Andrei Saharov? O civilizație blocată între apocalipsă și revoluție, precum în cuvintele filozofului rus din secolul XX, Nikolai Berdiaev? Sau este pur și simplu un spațiu definit de dimensiunea sa vastă, de ideologia imperială, de culturile împletite și de civilizațiile care conviețuiesc și oamenii profund traumatizați? Un cititor poate găsi câteva răspunsuri la aceste întrebări în această carte neobișnuită, o carte compusă din 100 de vignete, câte una pentru fiecare an al secolului XX. Vignetele ating diferite teme din istoria Imperiului Rus și a succesorilor săi, URSS și Rusia post-sovietică. Această carte ar putea fi privită ca un mozaic în care fiecare an reprezintă o mică bucată care, atunci când este luată împreună cu celelalte, se unește într-o imagine de ansamblu a drumului chinuit al Rusiei de-a lungul secolului trecut. Cititorii, indiferent de cât de multe sau de puține știu despre istoria Rusiei, vor găsi ceva nou și diferit totodată în această carte. Fiecare vignetă oferă o perspectivă asupra societății și culturii

ruse, iar cei interesați de anumite subiecte, fie că este vorba despre ideologia sovietică, despre cultură, economie, antisemitism, naționalism sau violență politică, vor descoperi fire comune care îi vor purta de-a lungul întregului secol. În final, fiecare vigneta va permite unui cititor curios să exploreze în continuare o temă și un interes specific. Poveștile pe care am ales să le spun sunt influențate de zeci de ani de studiu al istoriei Rusiei, dar și de propria mea experiență a copilăriei în Uniunea Sovietică, în anii 1960 și 1970. Am vrut să spun poveștile mai puțin cunoscute care aruncă o umbră mare asupra a ceea ce unii ar putea considera marile realizări sovietice: alfabetizare universală, medicină și educație gratuite, statutul de superputere industrială și nucleară, emanciparea femeilor, victoria asupra Germaniei naziste, o forță militară formidabilă, explorare spațială și sport. Toate acestea sunt puse în umbra costului uman și social excepțional al proiectului socialist sovietic și al noii societăți pe care a creat-o - una bazată pe minciună și violență.

Narațiunea eroică a istoriei sovietice se prăbușește rapid când privim în spatele sloganurilor și retoricii înalte: alfabetizarea și educația universală au fost conduse de îndocrinarea ideologică, asistența medicală gratuită a dus la corupție și ineficiență, industrializarea propulsată de ambițiile militare a dus la o economie extrem de distorsionată într-o țară care nu a putut să-și hrănească propria populație, iar emanciparea femeii a însemnat un loc de muncă de zi fără a schimba rolul tradițional al femeii, iar victoria în

cel de-Al Doilea Război Mondial a fost obținută cu un cost uman uluitor care ar fi putut fi evitat, explorarea spațiului nu a putut fi separată de Propaganda sovietică și nici sportul nu ar putea fi separat, mai ales unde concentrarea asupra numărării medaliilor la competițiile internaționale a dus la programe de antrenament dure și la dependența de droguri care sporesc performanța. Experimentul sovietic a fost unul dintre cele mai radicale și violente cazuri de inginerie socială. Căci ceea ce a susținut viziunea sovietică asupra naturii umane a fost credința într-un adevăr incontestabil care putea fi impus umanității maleabile.

Modul în care oamenii își văd istoria colectivă poate fi cel mai bun indicator general al sănătății și bolilor unei națiuni. Autocritica și reexaminarea periodică a trecutului sunt semne ale unei societăți mature și ale unei democrații sănătoase. În schimb, manipularea, „spălarea” și mitologizarea trecutului sunt simptome clare ale stării de rău în societățile ai căror lideri folosesc istoria pentru a-și legitima conducerea. Pentru cea mai mare parte a istoriei sale moderne, cel rusesc a intrat în a doua categorie. Această carte privește dincolo de miturile istorice, reexaminând unele povești binecunoscute și introducând altele noi.

De exemplu, vigneta 1903 - Pogromul descrie izbucnirea violentă împotriva comunității evreiești din orașul Chișinău, un eveniment care a provocat un exod al evreilor din Imperiul Rus și un uriaș protest internațional. O altă vigneta intitulată 1957 - Sputnik

descrie, de asemenea, un eveniment istoric binecunoscut. Cu toate acestea, puțini sunt conștienți de modul în care Moscova a folosit lansarea primului satelit artificial de pe Pământ ca o victorie de propagandă contra SUA.

Alte povești rămân puțin cunoscute. 1921 - Arme chimice și lagăre de concentrare spun povestea utilizării de către liderii bolșevici a gazelor otrăvitoare împotriva țăranilor rebeli și a creării lagărelor de concentrare sovietice la o dată mult mai devreme decât se credea anterior.

În mod similar, 1977 - Moscow Bombings abordează mai multe explozii de bombe în metroul din Moscova, în ianuarie 1977. La acea vreme, autoritățile dădeau vina pe naționaliștii armeni pentru exploziile mortale, dar pare mai probabil că KGB-ul a pus bombele cu intenția de a da vina pe dizidenții sovietici pentru actul terorist, astfel încât să poată desființa mișcarea dizidentă.

O altă vigneta 1984 - „Iron Maiden” Behind the Iron Curtain spune povestea primelor concerte rock occidentale din spatele Cortinei de Fier și impactul lor fenomenal asupra tineretului sovietic. Uniunea Sovietică ar fi putut fi mai subminată de cultura pop occidentală și muzica rock decât de cursa înarmărilor.

Diferiți cititori pot fi interesați de diferite subiecte, dar toți vor găsi fire comune. Un astfel de fir este natura brutală a sistemului politic sovietic, care a definit Rusia și Uniunea Sovietică de-a lungul secolului. Din momentul în care a preluat puterea, Lenin și guvernul

său au fost hotărâți să instaureze o dictatură a unui singur partid și a unei unice viziuni.

Nici un document nu este mai revelator despre intențiile Partidului Bolșevic decât decretul intitulat „Cu privire la presă”, emis de noul guvern la 28 octombrie (9 noiembrie din calendarul contemporan), a doua zi după venirea la putere. Avertizând: „cuvintele ar putea fi la fel de periculoase ca bombele și gloanțele”, decretul a interzis toate publicațiile considerate contrarevoluționare. În două luni, 122 de publicații au fost închise; până în august 1918, încă 340 de publicații fuseseră scoase în afara legii. Libertatea presei a încetat să mai existe și nu se va relua decât după prăbușirea URSS, aproximativ șapte decenii mai târziu.

Prin contrast, ne putem aminti de discursul lui Thomas Jefferson din 1787, în care afirma că baza guvernării este opinia oamenilor și că, „dacă ar trebui să decid dacă trebuie să avem un guvern fără ziare sau ziare fără guvern, eu nu ar trebui să ezit o clipă să-l prefer pe acesta din urmă”. O sută treizeci de ani mai târziu, Lenin a ales opusul democrației jeffersoniene: guvernare fără presă liberă, dictatură în loc de democrație.

După ce a pornit pe o cale radicală, regimul sovietic s-a bazat pe violență și reprimarea celor care i-au stat în cale. Încă din primele zile ale guvernării bolșevice, în haosul războiului și al revoluției, regimul a prioritarizat politicile care aveau să devină cei doi piloni principali ai sistemului sovietic: propaganda de masă și represiunea politică; aceasta din urmă a apărut ca

Poliția Secretă Sovietică (viitorul KGB) care a fost fondată la mai puțin de două luni după revoluție.

Costul uman extraordinar al experimentului sovietic oferă un alt fir în carte. Nivelul violenței sistematice și a brutalității aplicate poporului sovietic rămâne fără precedent.

Atrocitățile îngrozitoare ale Germaniei naziste, violența în masă din timpul Marelui Salt înainte al lui Mao și al Revoluției Culturale din China, genocidele din Cambodgia și Rwanda, foametea indusă de britanici în India, războaiele civile din Congo și represiunile de după Al Doilea Război Mondial din Est. Țările europene au fost toate relativ afectate. Niciun alt popor nu a fost supus unor valuri atât de necruțătoare de teroare, moarte și disperare pentru o perioadă atât de susținută așa cum au fost popoarele URSS de-a lungul secolului al XX-lea.

Mai mult, cu excepția invaziei Germaniei naziste din 1941, moartea și violența au fost dezlănțuite nu de o putere străină, ci de guvernul sovietic, care timp de decenii a devorat milioane de vieți nevinovate printre propriii cetățeni. Cele mai recente estimări sugerează că numărul victimelor care au murit în campanii susținute de violență mortală și genocid deliberat în primele trei decenii de dominație sovietică este de peste 30 de milioane: Revoluție și Război Civil (8 milioane de morți), foamete (1932-1933, peste 7 milioane și 1946-1947, peste 1 milion de morți), deportarea țăranilor prosperi (15 milioane deportați cu un număr necunoscut de morți), deportarea a

3,5 milioane de minorități etnice (1,5 milioane de morți), 6 milioane de morți în colonii penale și lagăre de muncă și 1,5 milioane executate în epurări. Aceasta exclude pierderile masive legate de război care atât pentru Imperiul Rus în Primul Război Mondial (peste 3 milioane de morți militari și civili), cât și pentru Uniunea Sovietică în cel de-Al Doilea Război Mondial (peste 27 de milioane de morți militari și civili) au fost mult mai mari decât cele ale altor beligeranți.

Aceste cifre sunt greu de înțeles. Ele sunt, de asemenea, imprecise și pot fi chiar mai mari, deoarece autoritățile lui Stalin și de după el au subraportat în mod deliberat numărul morților. Oricare ar fi cifrele exacte, rămâne un simplu fapt înfiorător: zeci de milioane de victime nevinovate au murit ca urmare a politicilor sovietice, Partidul Comunist prezidând uciderea în masă a propriului popor.

„O singură moarte este o tragedie, un milion de decese este o statistică”, a fost o remarcă tipic cinică și nemiloasă, atribuită lui Stalin. Această „statistică” nu includea milioanele care au supraviețuit torturii și cruzimilor nespuse ale lagărelor de muncă și ale sistemului penal sovietic. Dar ce fel de societate, se întreabă cineva, reiese din acest calcul al răului? Cum supraviețuiește o societate unei astfel de găuri demografice, unei traume a legăturilor și normelor sociale rupte și stresului psihologic și emoțional inuman? Aceste răni adânci, atât individuale, cât și colective, necesită generații pentru a se vindeca în cele mai bune circumstanțe.

Moartea lui Stalin, în 1953, a adus o schimbare dramatică: critica la adresa lui a fost acum permisă, iar milioane de oameni care au fost închiși în lagărele de muncă penală au fost eliberați și tortura a fost interzisă. Cu toate acestea, propaganda și represiunea au continuat să meargă în trepte. Cu siguranță, victimele regimului sovietic post-stalinist nu mai erau numărate în milioane, dar zeci de mii au continuat să fie hărțuite, exilate și întemnițate.

Rețeaua închisorilor, a lagărelor de muncă, a instituțiilor psihiatrice, a intimidării, a cenzurii, a refuzului de oportunități în carieră, a exilului în străinătate și a asasinatelor a continuat să suprima vocile disidente. Acum însă, în loc să aresteze scriitori, autoritățile le arestau romanele; mai degrabă decât un glonț în cap, intelectualii sovietici erau acum mai predispuși să moară din cauza unui atac de cord, deoarece atât munca, dar și cariera lor au fost distruse cu cruzime de hărțuielile de partid. Aceasta a fost o măsură a progresului.

URSS a fost o societate orwelliană în care represaliile politice, lipsa bunurilor de larg consum și conformitatea ideologică făceau din frică și neîncredere o monedă comună. Calitățile umane de bază ale onoarei și demnității au fost subsumate de statul care controla fiecare aspect al societății sovietice. Cetățeanul sovietic obișnuit a fost condamnat să trăiască într-o lume schizofrenă a negării, în care lupta constantă, nesfârșită de a reconcilia minciunile oficiale cu realitatea cotidiană a devenit noua normalitate.

Nu e de mirare că atât de mulți și-au găsit alinarea în sticla de vodcă.

Faptul că Uniunea Sovietică era un imperiu al națiunilor este un alt fir pe care cititorii îl vor urma pe parcursul cărții. Întemeiat pe rămășițele Imperiului Rus, guvernul sovietic a încurajat inițial apariția unor identități naționale și etnice distincte, dar după cel de-Al Doilea Război Mondial, a supus aceleași popoare unei campanii de rusificare. În anii 1960, mișcările naționale dintre diferitele popoare ale URSS au început să strice instabilul edificiu național. În timp, reclamele inițiale pentru o mai mare autonomie culturală și resentimentele împotriva supremației etnice ruse s-au transformat într-o cerere de suveranitate națională și, în cele din urmă, a dus la dizolvarea pașnică a țării.

La mijlocul anilor 1980, modelul unei societăți socialiste sovietice era falimentară. Cu 75 % din economia sa aparținând complexului militar-industrial, țara nu putea satisface nevoile oamenilor săi care nu mai credeau în propaganda oficială. Încercările lui Mihail Gorbaciov de a salva URSS prin reforme democratice au eșuat, iar în 1991, pentru prima dată în istoria sa, Rusia a devenit o democrație care le garanta cetățenilor drepturile și libertățile fundamentale ale omului. Dar starea de spirit de bucurie timpurie a dispărut rapid sub greutatea privațiunilor cotidiene. Pentru mulți ruși, democrația a reprezentat privatizarea economiei de stat și a dus la apariția baronilor tâlhari, pe de o parte, și a milioane de șomeri, pe de altă parte.

LBRIS | We know books

Scurtul experiment al Rusiei cu democrația din anii 1990 a coincis și cu o criză economică comparabilă cu Marea Depresiune din SUA și cu o pierdere a prestigiului internațional. Nu a fost surprinzător faptul că mai mulți oameni găseau o mai mare atracție în ideile comuniștilor nereconstruiți și ale naționaliștilor îndrăgostiți. Tot timpul, FSB-ul, KGB redenumit, dar fundamental neschimbat, plănuia o revenire. În 2000, fragila democrație a Rusiei s-a oprit odată cu sosirea lui Vladimir Putin și restabilirea multor politici și valori sovietice.

Rusia a intrat în secolul al XXI-lea ca o societate cu traume sociale fără precedent create de război, revoluție, represiune politică în masă, foamete, sănătate publică dezastruoasă și alcoolism, o economie eșuată și milioane de vieți distruse de ipocriziile politice ale regimului sovietic, și o tranziție economică nemiloasă în perioada post-sovietică. Dar mai presus de toate, Rusia era o societate care, de-a lungul secolului, devenise dezlegată de valorile umaniste și religioase ale civilizației occidentale. În acest moment, poporul rus și-a început căutarea unei noi identități naționale, stabilitate economică și conducere puternică.

Sper că cei care aleg să plece în această călătorie prin secolul XX al Rusiei vor găsi, de asemenea, indicii pentru o mai bună înțelegere a Rusiei în secolul douăzeci și unu.

Partea I

Imperiul trebuie să moară

1. Luptele autocratice cu schimbarea

1900

Scriitorii

Începutul noului secol l-a găsit pe marele scriitor al Rusiei, Lev Nikolaevici Tolstoi, la casa sa din Khamovniki, un vechi cartier al Moscovei. Tolstoi credea că viața la oraș este o pedeapsă și prefera să rămână la moșia sa de la țară din Yasnaia Poliana. Totuși, diverse angajamente sociale și chestiuni de afaceri l-au obligat să petreacă mai mult timp la Moscova.

Tolstoi nu era bine. Scriitorul rus, îmbătrânit și obosit, era într-o dispoziție melancolică. Tratat ca un zeu de colegii scriitori și ca un țar de țărani, Tolstoi a jucat rolul omului înțelept, bătrân și imprevizibil. O întrerupere binevenită din rutina sa zilnică a venit pe 13 ianuarie odată cu vizita unui tânăr scriitor, Alexei Maximovici Peșkov, cunoscut și sub pseudonimul Maxim Gorki („gorky” înseamnă literal „amar”).

Cei doi scriitori erau despărțiți de ceea ce părea a fi o prăpastie de vârstă și experiență: la șaptezeci și doi de ani, Tolstoi era cel mai venerabil scriitor rus, în timp ce Gorki, în vârstă de treizeci și doi de ani, era un star literar în ascensiune. Cu toate acestea, cei doi